

Ненад Милошевић

КАДА БИ ЖИВОТ НА ЗЕМЉИ БИО

1989

*Звери моја, веку мој леји,
Ко ће ти појлегајти у очи
И својом крвљу ко ће моћи
Пришљене двају сјолећа да залейи?*

О. Манделштам, „Век“

Узнапредовао сам силно
и у страшном кашњењу био.
У лимбу сам лелујао.
Куглану у Ђушиној улици
и преферанс до прве смене,
суво лишће испод топола
када се у јутру покрене
и зашустити – заборавио.

Кастанеду, надреалисте,
Хусерла, битнике
из картонске кутије
више нисам вадио,
уз приче о америчким радницима
се успављивао, с филозофијом
обичног језика се будио.

Самога себе сит, дуго већ,
на некој победоносној
прекретници век није био.
Да одахне после, да се скраси
на свом крају је сањао.

Буцу и Ивана и ја сам
брзо прежалио и низ воду пустио.

ГЛАСОВИ

*Ма, обрачун њо је
међу комунистима
а њи, сада би волео да јеси,
њихов члан никада ниси био,
овако или онако
преобратиће се они у социјалдемократије
и све ће добро да преишкне
из овога у век нови.*

Ту и тамо у ваздуху се нешто осећало.
Невољно се помињала
Француска револуција, сем
међу светом космополита,
који се све више као бивши рачунао;
код простог, мило се од драгог опраштало.

Одрођавало се нехајно,
иако се на једнакост, не у класи,
него у роду – све чешће позивало.
У часу заклинања у заклетву се сумњало.

Себи се и другима набрајало
шта се од социјализма ућарило,
а све више стидело онога што му се дало.
Стамбене комисије су се осипале.

Али још су добри ђаци
конференције несврстаних разликовали,
Џејлон и Шри Ланку поистовећивали,
стигли да удруже рад вредне другарице
и напредни другови моји.

Теорија се у пракси
самоуправљања проверавала
и делегатски систем под кључем
у подруму мемљивом држао скупштински.

Совјетски Савез је своје снове имао,
пионири се за комсомолце спремали,
иако су све чешће генерални секретари умирили.

Живот се милио сваком
када се од неправде склони

да предахне у страсти и лепоти,
у песми, у игри и уметности,
у коцкању, у иђу и пиђу, утакмици,
из домовине отаџбину
и обрнуто – псујући,
шесетосму четиресосмом заклањајући
Ранковићем Ђиласа сенчећи.

У рату раслих и после рата,
у општем прегруписавању
и наглим губицима ослонца,
ко је могао да зна
наших родитеља тешке истине,
од деце и себе скриване;
у миру пуном луде наде:
на коју страну
у нови живот да се крене.

Шта, ти ниси знао?, брат ме
после мајчине сахране искоса погледао –
у пожутелом венчаном листу родитеља
у рубрици брачно стање:
разведена сам прочитао.

Односи у породици и сложена искуства ближњих
на оставини мени припадоше
и песме мајчине незаписане,
да их довршим, непостојане у тексту,
што, кад хоће, мртво оживе, а живо умртве.

Зашто сам у прошлом веку
баш за Харијем Дином Стентоном
као за братом пошао,
у дугом ходу уз слајд гитару Раја Кудера
преко пустиње корачао –
и не хајући за оним
што се после, ван филма
међу љубавницима остварило – у пустињи остао.

Повиновао сам се свему,
судбинама као судбинама.
Од тада датирају моја слабост и моја песма.
А већ је стигао нови век, две декаде већ.

ОДА ЈУГОЗАПАДНОМ ВЕТРУ

У септембру, на измаку лета
на језеру Ади Циганлији
југозападни ветар донесе ми
југозападне мисли.
Од југа, где је топлије,
према западу где је богатије, и обрнуто
мој се поглед кретао.

На таласима које гура југозападни ветар
сунчева светлост трепери:
обновише се светлости заборављене
моје домовине која је имала море.
Југозападни ветар долази из младости света.

Ушао сам у воду до колена и вратио се у хлад:
једно мислим, друго пишем.

Ко пише моје мисли, сунце и ветар.
Ја сам ненаписане мајчине песме
и очева исповедна проза.
Губитак је општи и ненадокнадив.

Седамнаест година после пада
царевине, рајха, социјалне републике
ја сам се родио, после сестре и брата:
први сам локализовао, пропустио,
не возове, него железнице век.

Престар сам био за скојевца
када сам поправио владање,
лутао сам, нисам имао где да се склоним.
Претварао се да се нећкам
да приступим комунистима.
Иза леђа лета Еминескуова су хујала,
док сам се картао, испитни рокови
родитељима других срећу су доносили.

Тек сада не знам шта се подразумева
под речима а шта под стварима,
под односом њиховим.

Значење речи настаје у изразу
и богови различито разумеју исте речи.
Превелик је контекст њихов.

Излазим из хлада да се још једном изложим
ветру, таласима, сунцу у њима.
Да оперем прашњаве ноге
које су газиле пикавце.

А ѿсѿојање неће ѿресѿаѿи...
ѿсѿојање зависи од леѿоѿе...
Где престати са цитатом.
Ветар ће однети на североисток,
куда намеравам да кренем,
куда сам кренуо, ка Хипербореји,
ка светлости и смрти, ка разрешењу – шта?
Изостали део цитата?

Тај напон између љубави и патње,
у којем је горео мој, људски свет, без истине.
Обесхрабрујућа древност света веје кроз мене.

Од жртве бих могао постати, и већ постајем,
бенефицијар транзиције, друштвеног сфумата,
магле државне неодлучности.
Већ данима ми се пије,
а сад имам и чему да наздравим.

Да ми направи пречице у коментарима,
дух латинског данас сам призивао.
Нисам га учио, и оклевао сам
да бацим братове буђаве свеске
нађене у гаражи кад се кућа продавала.
Прва генерација негимназијалаца:
за француски праштам, али за латински не могу.

ПОЧЕТАК ВЕКА

Лед је кренуо низ Дунав
не чекајући да век почне.
Светлост се умножила у пари изнад воде.
Да ли зими, гостопримљивој другарици да наздравим
или зефирском ветру што је одјављује?

Синови су хладни према мајци,
непомични пред њеном смрћу, они су зима.

Од године Бетовена очекујем дарове суза.

Како је далека деветстота деветсто двадесетој:
три су се револуције само у Русији збиле,
а како близу двехиљадита две хиљаде двадесетој:
уз сагласност народа аутократе и олигарси
разјурили грађане са тргова,
сума на Форбсовој листи се увећала после кризе,
рекорди током пандемије заређали:
за дан зарадио дванаест
и први пут достигао двеста милијарди.

Стара песмо колико те волим,
заборављена, топла крви сиромаша.
Ћутиш између златних полуга.
Нико те не чује. Последња ружо лета.

Ако верујеш и ако се удубиш
можда ћеш оживети облаке,
предео и дечака који си био,
слике у којима си био, мили. Тамо крени!

Загрлићеш дечака који се секао
преко тетоважа, ког си истукао,
плакати на рамену за опроштај,
то ће бити твоје прво братство на земљи, хабиби.

Кроз долину живота доћи ћеш до девојчице
која ти је препричавала *Брилијаншин*,
пољупци ће ти разбокорити усне, Кирику
и свет ће у новом веку
лежати пред тобом као девојка.

ЉУБАВ И НАДА У ДОБА КОНВЕРТИБИЛНОГ ДИНАРА

Девојка која је почела да живи са мном
напунила је осамнаест, женило ми се није.

У поткровљу у Улици Џорџа Вашингтона,
њени рођаци дозволили су нам да станујемо
док се оставинска расправа не заврши.

Нека ме они који ме знају забораве,
а они које изаберем, нека ме се сете,
пожелео сам у новом животу;
што је било, било је,
нека чедност и невиност позлате
моје јаде, лутања и промашаје из осамдесетих.

У твојим годинама отац је био разведен
и нашу мајку просио, а ти,
ни брака ни посла ни дипломе,
поглед мог брата говорио је.

Синко, то је превише, ширили би очи родитељи,
али ја сам жудео баш за тим превише.

Слободи у Источном блоку,
да свако буде свој на своме,
на трговима су клицали и појединац и нација.

Свет је почињао од нуле
са губитком вере у револуцију.
Одмрзнут и топао, сваког трена
могао је да заигра у ритму новог таласа
који је већ снагу губио,
да из смоле касних осамдесетих
прене маргиналце и алтернативце.

Деноминован и због
скромности своје прихваћен
југословенски динар се на сваком ћошку
за доларе и марке размењивао,
ако не за виски, за наполеон,
за јубиларне, *косовске* вињаке

и код незапослених момака
из зацепка би се ишчепрало.

За старог адвоката,
магистра правних наука
и декларисаног марксисту,
тек ожењеног својом младом,
трудном секретарицом,
који је инфлацију израчунавао
растом цена бурека и вињака,
попуњавао сам обрасце
извршних решења, *на ствари*
неплатишама телевизијске претплате
из малих места и села југоисточне Србије,
док је он правио маршруте и уговарао камионе.

Гледајући кроз тетка Савкин прозор,
која је прва после рата у Београду
излазила са црнцем, и до развода у Африци живела,
вребао бих тренутак
у којем огромна црвена лопта
додирне централну куполу а затим
зађе за зграду Скупштине Југославије.
После седам хладних година
сунце је огрејало и мене
и моју земљу, федерацију република.
Савкиним речима: *је л' ти знаш*
да је Ђинђић немачки ђак,
расправа би се завршавала.

Нестрпљив за оно што не искусисмо,
за румену неизвесност иза Западног хоризонта –
где се из књига, а не из пожутелих скрипти
читају мисли Роберта Нозика –
у слаткој и слепој освети социјализму
што ме је оставио на цедилу
и ја сам пожелео да учествујем.
У шутки, бар једном, да га
док лежи у бубрег ћушнем,
да стресем са себе, не жалећи, стара мњења
и олакшам се за ново доба –
са обећањима и заклетвама
датим у старом – одлагао сам суочавање.

Понекад, трезнећи се, склонио бих се
да пропустим штреребе који су журили
да доврше, за сваки случај, раније започето.
Осећања би тада долазила из слика сећања
док сам мислио на прошло и мртво,
на тамњење споменика рату и револуцији,
на прохладно детињство и младићство,
на заробљену лепоту и тугу,
како да их у животу што долази искупим.

Почетком јесени у извештајима из западних крајева
чула се пуцњава и лелек жена и мајки.
Песме поражених војски из прошлог рата
и у градовима се гласније запевале,
униформе и капе њихове кројиле се и продавале,
академици интелектуализовали разметљиву простоту.
У подземним пролазима и пасајима
чуло се злокобно: *девизе, девизе*;
чекови се на црно уновчавали,
републике као хајдуци
упадале у примарну емисију,
некада руководиоци, а сада
титулари Алајбегове сламе згледали се.
Крајем године савезни премијер поднео је оставку.
Прекуцао сам записе са полеђина извршних решења
и послао их на конкурс.
Опростио се од Југославије и социјализма
и постао песник.

УОЧИ ЈУНА

У Кавафијевој књизи сабраних песама
од половине странице почела је
да бледи љубав младића.
Устао сам и оставио је на кухињском столу.

Помисао на будуће загрљаје
била је моја једина радост.

Вече је прилазило са свих страна,
скривало ме и плашило. Светла нисам палио.

Како себе кроз тело да дотакнем,
свој однос према родитељима и ближњима
једноставним да учиним,
како нежност људску да браним
до последњег уздаха.

Мора да ме је и тада у стану
читавог дана заробљеног држала
ђачка, доживотна жудња
за јунском превртљивом ведрином,
заноснијом од лета самог, у коју
ако између кумулуса и житних поља кренеш,
не смеш да мислиш о повратку.

Испод прозора, у топлој ноћи
матуранти *усмерењаци*,
збуњени, стармали и детињасте,
притиснути крајем историје
и очекивањима заједнице и ближњих,
запевали су: *шїо је младосї̄ ѓрошла*,
матуранткиње су са клупе узвраћале:
кад си млада и сирой̄а шїо се угајеш.

После века сам, и после епохе.
Нисам емигрирао, нисам ни остао.
Како да се из изгнанства,
у којем нисам био, вратим.
Бар бивши да будем,
усамљен у звезданој ноћи.

Овако, несклоњен и пуст у дану
ни сузу не могу да пустим.

Јуну, ти што си ме свету наговестио, ближиш се
неумољиво као пријемни испит.
Како да те дочекам, ни данас не знам.
Морам да признам:
још нисам крочио испод твог лука.

СТАРЦИ

С осмехом се осврћу на лепоте света.

Није лако одужити им се.
Мора им се брзо обећати.
Њихови захтеви накнадно постају већи.

Узимајући дају, не жале, иако су шкрти.

У кругу у којем су сви људи загрљени
има и стараца.

Дају потребну крутост времену.

Крунски сведоци XX века,
верују и у судбину и у слободну вољу,
уопште, у двоструку истину.

На пијаци саопштавају реалну цену.
Објашњавају Зенонове апорије,
скидају одела и облаче тоге.

Не троше речи за песничку слику.

СПОМЕНИЦИ ЉУБАВИ

Ка диско-кугли, уз оркестар
Феликса Валверта – искорачујемо.
Нашу љубав обасјану
без сенки сагледавамо, нијансе.
Играмо у свим правцима, груди истурених,
глава забачених, бронзани.
На снегу, на киши, на ветру,
у пламену. Споменици љубави.

LA TEQUILERA

Пијем текилу, плачем и штуцам.
Улазиш у салун и седаш за мој сто,
лижеш топле сузе са мојих румених образа,
љубиш ме по ознојеном врату
који мирише на зору
када си ме први пут љубио.
Никуда нисам ни одлазио, кажеш ми,
нисам ни желео да идем од тебе,
само сам гледао припреме за кориду.

ИЗ ФРАЗЕ

Из фразе за коју ми се учинило
да си је изговорила
развио сам форму
и пунио је садржајем.
Затим сам је одбацио
и незарастајућа рана се отворила,
недовршени пољубац,
његова потенција,
која је опет, тебе тражила.

БЛОКЧИЋИ И СВЕСКЕ

Слажем поред екрана
блокчиће и свеске
какве сам некада,
у деведесетим прижељкивао;
озарења која су долазила
са одгонетањима
нечитко и ситно,
претходне вечери
исписаних стихова,
објава нове љубави
према далеком сопству
које сам чекао
да ми се обасјано
у магли живљења укаже.

КАДА БИ ЖИВОТ НА ЗЕМЉИ БИО

Невиност расте у прошлост.

Ни љубави ни свете смрти у изгледу.

Свет умире на моје очи.

Браћа поделише очевину и разиђоше се.
Браћа која лутају не слушају се.

Од Јовановог откровења
судбина се наша усложњава.

Кад би живот на земљи био
и живот и васкрсење. И збир и једно.

Хајде, реци оче, очинства ти твога
речи утехе за блуднога сина, и помози.